

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การระงับไปซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับปัญหากฎหมาย
เรื่องการนำเข้าขนานซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ภายใต้
เครื่องหมายการค้า

ชื่อผู้เขียน : นายณรงค์ ชัยชุมพร

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา : 2543

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ประธานกรรมการ
2. อาจารย์วุฒิพงษ์ เวชยานนท์

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเกิดจากการคิดค้นการประดิษฐ์ออกแบบ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ บันเทิง และการสร้างชื่อเสียงของแหล่งกำเนิดคุณภาพของสินค้าโดยกฎหมายมีจุดมุ่งหมายเป็นการตอบแทนและส่งเสริมให้มีการคิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ เสมอ แต่ผลของกฎหมายดังกล่าวก็มีผลเสียเช่นกัน เพราะเจ้าของสิทธิมีการใช้สิทธิเกินขอบเขตจนเกิดการผูกขาดทางการค้า ดังจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งนิยมใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นมาตรการเพื่อห้ามการนำเข้าขนานทำให้ผู้ผลิตอุตสาหกรรมของประเทศตนสามารถกำหนดราคา และช่องทางการจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ในลักษณะนี้ทำให้ภาครัฐไม่จำเป็นต้องออกมาตรการ หรือนโยบายป้องกันการนำเข้าสินค้าที่ขอบด้วยกฎหมาย แต่ราคาถูกกว่าจากต่างประเทศ และไม่จำเป็นต้องขึ้นกำแพงต่อผู้บริโภครภายในประเทศถึงระดับราคาสินค้าที่สูงกว่าทั้งนี้เพราะอาศัยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเป็นข้ออ้าง

ประเด็นปัญหาและข้อควรพิจารณาคือ การกีดกันทางการค้า และการนำเข้าขนาน ซึ่งเกิดขึ้นโดยสภาพของกฎหมายและตามกลไกทางการค้า กล่าวคือการนำเข้าขนาน เป็นขบวนการที่ โดยทั่วไปแล้วคือกิจกรรมของผู้ประกอบการอิสระ (Independent Entrepreneur) ซึ่งได้สินค้าที่ชอบกฎหมายในประเทศหนึ่ง (โดยปกติเป็นประเทศที่ราคา ถูกกว่า) และส่งสินค้าเหล่านั้นไปขายในอีกประเทศหนึ่ง (โดยปกติเป็นประเทศที่ราคา แพงกว่า) โดยสภาพกลไกเช่นนี้เกิดขึ้นมานานแล้ว เพราะเป็นหลักการพื้นฐานทางการค้า เพื่อแสวงหากำไรและถือว่าเป็นการค้าเสรีแต่ยังไร้หลักเกณฑ์เมื่อมีเรื่องทรัพย์สินทาง ปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้นหลักการนี้จึงต้องหามาตรการให้สอดคล้องกัน ดังเช่น มาตรการหลักการระงับไปซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่กีดกันทางการค้าและส่งเสริม การค้าเสรี ในขณะที่มีมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่าง พอเพียงและเหมาะสมเช่นกัน

ดังจะศึกษาได้จากการพัฒนาการในเรื่องหลักการระงับไปซึ่งสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญาของสหภาพยุโรปซึ่งมีการรวมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเรียกว่า “สหภาพยุโรป” เพื่อประโยชน์ทางการค้าที่มีต่อกัน จึงมีทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย อันเป็นทฤษฎีการระงับไปซึ่งสิทธิมาสนับสนุน แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์นัก ซึ่งในที่นี้จะได้ศึกษา เน้นเรื่องหลักการเคลื่อนไหวของสินค้าโดยเสรี (Free Movement of Goods) เป็นข้อกำหนด ในหลักการระงับไปซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีหลักการของศาลสหภาพยุโรป ได้วางหลักเพื่อปฏิบัติเป็นแนวทางแล้ว เหตุที่ต้องศึกษาเรื่องหลักการระงับไปซึ่งสิทธิใน ทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเครื่องหมายการค้าเป็นปัญหาสำคัญ เพราะ มีผลต่อเรื่องการอนุญาตหรือห้ามการนำเข้าขนาน จะเห็นได้ว่าข้อตกลง TRIPs ก็มีได้วางกฎเกณฑ์ในเรื่องการหมดสิ้นสิทธิแต่อย่างใด ยังคงปล่อยให้เป็นเรื่องที่ประเทศ ต่าง ๆ กำหนดด้วยตนเอง จึงไม่มีหลักสากลที่จะปฏิบัติในเรื่องนี้ ในขณะที่ข้อตกลง TRIPs เองก็ระบุถึงความปรารถนาของประเทศภาคีที่จะลดความบิดเบือนและอุปสรรค ต่าง ๆ ต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการที่จะส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิ

ในทรัพย์สินทางปัญญาที่เพียงพอและมีประสิทธิผล ตลอดจนกระทำให้มาตรการและระเบียบวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้บังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีให้กลายเป็นเครื่องกีดขวางการค้าที่ชอบด้วยกฎหมาย

การก่อตั้งตลาดร่วมของประชาคมยุโรปนั้นมีความจำเป็นต้องจัดพรแดนทางการค้าและอุปสรรคทางกฎหมายทั้งหมดที่มีผลต่อการค้าระหว่างประเทศสมาชิกให้หมดไป ตลาดร่วมจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรี แม้การบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าก็ตาม แต่สนธิสัญญากรุงโรม Art. 36 และสนธิสัญญา Maastricht Art. 222 ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิไว้โดยไม่ถือว่าการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นมาตรการกีดกันทางการค้า แต่การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีการใช้เกินเลยความพอดี จึงมีความขัดแย้งกับหลักขั้นพื้นฐานของการรวมตัวทางเศรษฐกิจของตลาดร่วมยุโรป ศาลยุโรปตระหนักถึงความขัดแย้งของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กับหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรีเป็นอย่างดีได้พยายามกำหนดขอบเขตของ Art.36 ไว้อย่างจำกัดคือ การมีสิทธิและการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งหลักการนี้สามารถปรับเข้ากับหลักการระงับไปซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้และยังลดอุปสรรคต่อข้อขัดแย้งของนานาประเทศหรือประเทศสมาชิกได้เพื่อให้มีกฎเกณฑ์สากลเป็นที่ยอมรับและสามารถปฏิบัติได้อย่างมาตรฐานของการใช้ หลักการสิ้นสุดสิทธิ

ซึ่งจากการศึกษานี้ จะศึกษาเฉพาะกรณีของหลักการระงับไปซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้า ตามอนุสัญญากรุงโรม Art. 30-36 ตามนโยบายการเคลื่อนไหวสินค้าโดยเสรี และผลกระทบต่อการนำเข้าขนานต่อเจ้าของสินค้าในประเทศเปรียบเทียบกับแนวทางปฏิบัติบทบัญญัติของกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลไทย เพื่อสรุปหาแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยเกี่ยวกับขอบเขตและหลักเกณฑ์ของหลักการระงับไปซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้า ซึ่งสามารถประสานประโยชน์ระหว่างเจ้าของสิทธิและผู้บริโภคภายในประเทศ และในขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งหลักการการค้าเสรี